

Geactualiseerde Petitie voor Voedselsoevereiniteit en Klimaatrechtvaardigheid - Analyse en voorstellen om de klimaat-, voedsel-, biodiversiteits- en energiecrises aan te pakken

De petitie werd in november 2011 aan de Tweede Kamer en betrokken ministeries gestuurd door Werkgroep Voedselrechtvaardigheid, die campagne voert rond de petitie.

Precies tien jaar later in november 2021 hebben we de petitie geüpdatet en opnieuw verstuurd naar de volgende commissies in de Tweede Kamer en de volgende ministeries: Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Economische Zaken en Klimaat, en Algemene Zaken.

Wilt u de petitie ondersteunen, stuur dan een email aan guusgeurts@yahoo.com. Bedankt!

In dit document doen wij voorstellen voor een rechtvaardiger handels-, landbouw-, klimaat- en energiebeleid. Het voorkomen van een desastreuze klimaatverandering en verlies van biodiversiteit, de bescherming van het recht op voedsel en het recht op levensonderhoud van boeren, herders en Inheemse volkeren, hebben alles te maken met de politieke keuze voor concurrentie op de wereldmarkt binnen de WTO en andere vrijhandelsverdragen. Daarom stellen wij maatregelen voor op al deze gebieden.

Wij deden dit eerder in november 2011 omdat destijds cruciale beslissingen genomen werden over de voorziening in basisbehoeften, het klimaat en de toekomst van onze planeet. Zo werd de VN-klimaatop COP17 in Durban Zuid-Afrika gehouden, was er een ministeriële WTO-top in Genève en werd er onderhandeld over een nieuw Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) voor de periode van 2014 tot 2020.

In november 2021 werd de klimaatop COP26 in Glasgow gehouden, was een nieuwe WTO-top (MC12) in Genève gepland (maar op het laatste moment verplaatst naar 2022), en gaat het nieuwe GLB gelden van 2023 t/m 2027. Sinds 1992 is dat GLB geheel afgestemd op dit vrijhandelsbeleid, en daardoor niet effectief voor boeren en natuur en milieu in de EU én in de landen waaruit geïmporteerd of naar geëxporteerd wordt.

Ondanks dat er vorderingen zijn gemaakt op klimaatgebied zoals tijdens de klimaatop in Parijs in 2015, is de urgentie van deze voorstellen alleen maar groter geworden sinds 2011. Het onderwerp staat nu prominenter op de politieke en maatschappelijke agenda en de EU is onlangs gekomen met een Green Deal en een Farm to Fork-strategie. Daarin worden betere doelen gesteld dan voorheen zoals 55% emissiereductie in 2030.

Toch kunnen we spreken over 10 verloren jaren. Inmiddels koersen we af op een temperatuurstijging van 2,7 °C aan het eind van deze eeuw. De link tussen de natuurvernietiging – en de hiermee gepaarde extra uitstoot van broeikasgassen – in het mondiale Zuiden en de Europese import van luxeproducten als rundvlees, soja, palmolie, biobrandstoffen en hardhout¹ wordt ook steeds duidelijker. Zeker nadat president Bolsonaro in Brazilië de bescherming van de Amazone en andere natuurgebieden en de daar levende Inheemse volkeren en kleine boeren heeft opgeheven. Nog steeds worden er milieu- en landrechtenactivisten en leiders van Inheemse volkeren vermoord en geïntimideerd in Brazilië en andere landen waaruit de EU deze luxe producten importeert. In 2020 werden er wereldwijd 227 milieu- en landrechtenactivisten vermoord, waaronder ook vertegenwoordigers van Inheemse volkeren.² Ondertussen heeft de EU echter een voorlopig handelsakkoord met de Mercosur³ gesloten, evenals met Canada (CETA),

---

¹ ‘Duurzame’ import hiervan is vrijwel onmogelijk, zie b.v. het standpunt van standpunt van Rainforest Rescue over tropisch hardhout: <https://www.rainforest-rescue.org/topics/tropical-timber>.

² Zie: <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/last-line-defence/>

³ Zie het rapport *Het EU-Mercosur handelsverdrag: een kritische analyse en een alternatief*, Handel Anders!-coalitie, oktober 2021, <https://handelanders.nl/nieuwe-publicatie-eu-mercotur-handelsverdrag/>

Oekraïne en mogelijk met Indonesië. Juist deze verdragen maken een effectieve Green Deal en Farm to Fork-strategie zeer lastig omdat boeren worden geconfronteerd met oneerlijke concurrentie terwijl ze aan steeds hogere milieu- en dierenwelzijnseisen moeten voldoen.⁴ De hoofdlijnen van het nieuwe GLB zijn bekend en ook daar wordt weer zes jaar doorgemodderd op de verkeerde weg, ondertussen holt de boerenstand en de biodiversiteit achteruit. In plaats van te leren van de fouten, zoals de afschaffing van de melkquotering, blijft het GLB WTO-proof, en wordt ook de dumping van westerse overschotten in de Global South gelegaliseerd doorgezet.⁵ In plaats van te kiezen voor EU- en nationale CO2-taksen gekoppeld met importheffingen, blijft de EU inzetten op het ineffectieve Emissie Handelssysteem (ETS). Daarbij dreigt de EU te kiezen voor andere marktgerichte oplossingen waarbij grote multinationale bedrijven binnen de energie- en agribusiness hun emissies niet hoeven te verlagen, maar kunnen compenseren (*offsetting*) met dubieuze claims waarbij CO2 (langjarig) zou worden vastgelegd in bossen en bodems. Hierbij worden misleidende termen gebruikt als *Nature-based solutions*, *Carbon Neutral* en *Carbon Net-Zero*.⁶ Omdat dit deels in het mondiale Zuiden gebeurt, zijn het kleine boeren en Inheemse volkeren die verder in problemen komen doordat hun land voor deze ‘compensatie’ zal worden afgepikt.

Het internationale klimaatbeleid is al oneerlijk omdat niet de consumerende landen maar de producerende landen verantwoordelijk worden gehouden voor het verminderen van uitstoot. Zo hebben westerse landen door vrijhandelsafspraken binnen de WTO hun vervuiling door broeikasgassen kunnen exporteren naar landen als China (industrie), Brazilië (soja, vlees en biobrandstoffen) en Indonesië (palmolie, voor de helft bestemd voor biobrandstoffen). Deze marktgerichte ‘oplossingen’ en nieuwe vrijhandelsverdragen zullen deze kolonisering van natuurlijke hulpbronnen in het mondiale Zuiden alleen maar verder verergeren.

Daarom zeggen wij NEE tegen:

- De EU-handelsstrategieën *Trade Policy Review - An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy* (2021) en voorgangers als *Global Europe* (2006), *Trade, Growth and World Affairs* (2010) en *Trade for all* (2015)⁷. Binnen de strategie uit 2021 wordt in ieder geval verwezen naar klimaatverandering en biodiversiteitsverlies. Maar milieu, dierenwelzijn en werknemersrechten blijven binnen handelsverdragen alleen voorkomen in de niet bindende duurzaamheidshoofdstukken. Binnen de voorgaande strategieën was het duidelijker dat het hoofddoel was: maximaliseren van winsten van Europese multinationals. De Europese toegang tot markten en grondstoffen buiten Europa werden als ‘grondrechten’ beschouwd en koloniale tijden herleefden. Daarbij leidt de politieke keuze voor concurrentie op de wereldmarkt ertoe dat effectief Europees beleid binnen andere beleidsterreinen – zoals landbouw, klimaat, energie en biodiversiteit – onmogelijk wordt gemaakt. Iedere milieumaatregel verzwakt dan

---

⁴ *Farm to Fork: Hoe kan de Europese voedselstrategie effectiever worden?*, Voedsel Anders NL, juni 2020, <https://www.voedselnders.nl/farm-to-fork-hoe-kan-de-europese-voedselstrategie-effectiever-worden/>

⁵ In juli 2021 nam Guus Geurts namens Voedsel Anders NL deel aan een rondetafelgesprek over het nieuwe GLB voor de Commissie LNV in de Tweede Kamer. Daarbij werd ook een position paper met historische analyse en alternatieven ingediend. Na het gesprek werd nog een brief verstuurd aan deze commissie. Zie: <https://www.voedselnders.nl/position-paper-alternatieven-voor-het-huidige-eu-handels-en-landbouwbeleid/>

⁶ *Nature based solutions: a wolf in sheep's clothing*, Friends of the Earth Europe, oktober 2021, <https://www.foei.org/news/nature-based-solutions-a-wolf-in-sheeps-clothing>

Collective statement *No to Nature-Based Solutions / Dispossessions!*, 2021, <https://greencloud.gn.apc.org/index.php/s/XrgKNXE3nkm4dFn>

⁷ 2021: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/february/tradoc_159438.pdf

Reactie Action Aid op deze handelsstrategie: *The new EU trade strategy: What's actually new?*

<https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/opinion/the-new-eu-trade-strategy-whats-actually-new/>

Trade, Growth and World Affairs – Trade policy as a core component of the EU's 2020 strategy, European Commission DG Trade, Nov. 2010 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/november/tradoc_146955.pdf

Trade for all - Towards a more responsible trade and investment policy, European Commission DG Trade 2015, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

namelijk de internationale concurrentiepositie. Nieuwe handelsverdragen vergroten de oneerlijke concurrentie vooral binnen de landbouw, omdat de WTO niet toestaat dat er eisen op gebied van milieu, dierenwelzijn en werknemersrechten aan importproducten worden gesteld.

- De liberalisering van de handel in landbouwproducten; een politieke keuze die (pas) zo'n 30 (WTO en EU) tot 35 jaar (Wereldbank, IMF) geleden gemaakt is. Daarvoor realiseerde politici zich wel dat landbouw en vrijhandel niet samengaan, omdat boeren alleen duurzaam kunnen produceren voor een kostendeckende prijs. Dit is onmogelijk zonder regulering van de markt.
- Deze vrijhandelsakkoorden omdat deze ook leiden tot toegang tot - en voortdurende uitputting van natuurlijke hulpbronnen (in het mondiale Zuiden) zoals land, water, mineralen en energie om luxeproducten te produceren voor de happy few met koopkracht, in plaats van de voorziening in basisbehoeften voor iedereen, nu en in de toekomst.
- Misleidende 'oplossingen' zoals zelfregulering – met vrijwillige en weinigzeggende criteria – door het bedrijfsleven (b.v. binnen ronde tafels voor soja (RTRS)⁸ en palmolie (RSPO)) in plaats van bindende sociale en milieuwetgeving, bescherming van mensenrechten en marktregulering.
- Onrechtvaardige en ineffectieve 'klimaatoplossingen' als het CO₂-emissiehandel (ETS), biobrandstoffen en boomplantages en genoemde *Nature-based solutions* (in het Mondiale Zuiden), waarmee het mondiale Noorden en hun multinationals hun verantwoordelijkheid om de overconsumptie, uitstoot van broeikasgassen en/of energieverbruik drastisch te verminderen, ontlopen. Binnen het Parijs-klimaatakkoord uit 2015 is afgesproken dat de temperatuur maximaal mag stijgen met 2 °C en liefst 1,5 °C. Maar deze doelstelling gaat niet gepaard met bindende maatregelen. Volgens het IPCC kan de temperatuur in 2100 stijgen 1,1 tot 5,7 °C, afhankelijk van al dan niet voldoende effectief ingrijpen. Een stijging van 1,5 tot 2 °C kan echter al leiden tot een onomkeerbare situatie.⁹ Kleinschalige boeren in ontwikkelingslanden krijgen al te maken met grootste negatieve gevolgen van deze klimaatverandering. Een deel van hen wordt ook nog van hun land verjaagd door dit soort 'klimaat-maatregelen', waarmee ontwikkelde landen hun verantwoordelijkheid ontlopen.

Tot nu toe hadden argumenten voor een politieke verandering die tot een ecologisch verantwoorde en sociaal rechtvaardige toekomst voor een ieder zouden kunnen leiden, weinig tot geen effect. De lobbymacht van grote multinationale bedrijven op de (inter)nationale overheden is te groot, de moed van politici om te ver af te wijken van *Business as Usual* is te klein, en het geloof in de neoliberale 'wereldreligie' en technologische 'oplossingen' is onaangetast, ondanks de economische, sociale en ecologische crises waar we middenin zitten. Daarbij is het nog steeds taboe om binnen Nederland en Europa voorstellen te doen tot een algehele soberdere levensstijl, waarbij welzijn prioriteit krijgt boven economische groei. Juist op dit punt kunnen Inheemse volkeren een grote inspiratiebron voor ons vormen omdat zij er over het algemeen wel in slagen om te voorzien in hun basisbehoeften in balans met de aanwezige natuurlijke hulpbronnen. We doen daarom - nogmaals - een dringend beroep op u om de zaken goedschiks aan te pakken nu het nog kan binnen het klimaatbeleid, de noodzakelijke regulering van de wereldhandel en het Europese landbouwbeleid.

---

⁸ Ook criminoloog en Amazone-expert Tim Boekhout van Solinge roept Nederland op te stoppen met het greenwashen van 'duurzame soja' en minder soja te importeren, NPO Radio1, november 2021, <https://www.nporadio1.nl/fragmenten/de-nieuws-bv/17231de2-5ddc-432a-bcc8-a7f02d88e3eb/2021-11-03-president-bolsonaro-ondertekende-het-akkoord-voor-de-stop-van-ontbossing-wat-betekent-zijn-handtekening-voor-de-amazone>

⁹ *Climate Change: Global Temperature Projections* <https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-global-temperature-projections>

Wij stellen voor dat de Nederlandse regering haar inzet - binnen de EU - als volgt wijzigt:

Voedselsoevereiniteit¹⁰ binnen landbouw-, handels- en milieubeleid:

- Binnen de WTO is er geen sprake van rechtvaardig en milieuvriendelijk handelsbeleid, en krijgen de belangen van multinationals prioriteit boven het gezinsbedrijven in de landbouw, het MKB, werknemers, Inheemse volkeren en natuur en milieu in zowel het mondiale Noorden als Zuiden. Deze multinationals kunnen WTO-regels als breekijzer gebruiken om toegang to markten en hulpbronnen te krijgen. Verder wordt dumping van landbouwproducten onder de kostprijs toegestaan, en mogen er geen eisen worden gesteld aan milieu, dierenwelzijn en arbeidsomstandigheden van importproducten.
De WTO en vooral het *Agreement on Agriculture* over vrijhandel in de landbouw, moeten drastisch hervormd worden, zodat voedselsoevereiniteit en het respecteren van mensenrechten maatgevend worden. *Zie de analyse en voorstellen tot een alternatief van de Handel Anders!-coalitie, en door Jacques Berthelot hierover.*¹¹
- Europa stopt met het afsluiten van bilaterale en regionale handelsverdragen zoals EU-Mercosur, CETA en een verdrag met Indonesië, en de *Economic Partnership Agreements* met de Europese oud-koloniën de zogenaamde ACP-landen.
- Landen in het mondiale Zuiden mogen zo snel mogelijk hun importheffingen verhogen om zodoende hun voedselproductie via eigen boeren te beschermen. De Wereldbank en het IMF schrappen deze eisen tot liberalisering uit hun dictaten richting het mondiale Zuiden zoals de vroegere ‘structurele aanpassingsprogramma’s’.
- Het handelsbeleid en het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) voor de periode 2023 – 2027 en daarna, worden dusdanig hervormd dat Europa zoveel mogelijk zelfvoorzienend wordt op gebied van voedsel, veevoer, hout, textiel en energie. Dat kan via:
  - o Importheffingen worden (her)ingevoerd voor alle landbouwproducten waar Europa alternatieven kan produceren. Daarnaast wordt EU-productiebeheersing en minimumprijzen binnen de akkerbouw en veehouderij (her)ingevoerd zodat boeren kostendekkend betaald krijgen, en kunnen de huidige – handelsversturende - generieke hectaresubsidies worden afgeschaft. Zo wordt - verkapte - dumping in het mondiale Zuiden voorkomen én kunnen Europese boeren de alternatieven produceren voor producten (als soja, palmolie) die nu nog worden ingevoerd en leiden tot grote sociale- en ecologische problemen in het mondiale Zuiden.
  - o Marktbescherming maakt het mogelijk milieu- en dierenwelzijnseisen aan boeren te verhogen én Europese ecotaksen op CO₂, pesticiden en kunstmest op te leggen. Dit zal leiden tot een internalisering van alle kosten in de prijs aan de consument voor agro-ecologische voedsel, en lokalisering van de productie binnen de EU.
  - o De miljarden die zo worden bespaard binnen het GLB¹² worden ingezet voor betaling van groene diensten door (vooral) boeren op gebied van natuur, bodem en water, stimulering van agroecologische, regionale landbouw en verwerking, korte ketens tussen boer en consument en voor verhoging van organische stof in de bodem (goed voor klimaat en

---

¹⁰ Zie voor meer uitleg over *voedselsoevereiniteit* deze gezamenlijke slotverklaring door Europese boeren- en maatschappelijke organisaties tijdens het Nyeleni-European Forum for Food Sovereignty in 2011 in Oostenrijk: <https://viacampesina.org/en/nyeleni-europe-2011-declaration-food-sovereignty-in-europe-now/>

¹¹ Zie voor een overzicht van vergelijkbare voorstellen door vakbonden, boeren- en maatschappelijke organisaties de *Oproep voor eerlijke en duurzame handel* van de Handel Anders!-coalitie, 2020: <https://handelanders.nl/wp-content/uploads/2020/11/publicatie.pdf> - Lancering in Nieuwspoort met video, november 2020: <https://handelanders.nl/geslaagde-lancering-publicatie-in-nieuwspoort/>

Rebuilding the WTO for a sustainable global development, Jacques Berthelot, 2019, zie: <https://www.sol-asso.fr/wp-content/uploads/2019/01/Rebuilding-the-WTO-for-a-sustainable-global-development-SOL-7-January-2019.pdf>

¹² *Assessment of the budgetary effects of the ‘New Policy’*, JM Boussard and others, December 2010, pag. 8, zie: <https://www.aardeboerconsument.nl/wp/wp-content/uploads/2008/11/10-12-13-budget-21-dec.doc>

bodemvruchtbaarheid). Daarnaast is aanplant van veel meer bomen nodig binnen en buiten de landbouw. Naast vastlegging van CO₂ en verhoging van biodiversiteit door bomen, (voedsel)bossen en organische stof in bodems, houden ze allen als een ‘spons’ water vast, dat daarna langzaam vrijkomt. Dit levert een bijdrage aan het voorkomen van overstromingen en droogtes.

- Europese bedrijven en beleggingsfondsen wordt verboden land op te kopen in het Mondiale Zuiden, om zo de Europese bijdrage aan de huidige *landgrab* te stoppen.
- Sterk hervormde mondiale multilaterale handelsafspraken leiden tot een einde aan de huidige gedwongen liberalisering, eerlijke prijzen voor tropische producten door grondstoffenovereenkomsten, afschaffing van tariefescalatie op deze producten, meer zelfvoorzienende regio's, een kringlooeconomie met een drastisch lager energieverbruik en meer werkgelegenheid. Het mondiale Zuiden krijgt dan een groot deel van hun markten en natuurlijke hulpbronnen terug voor hun eigen ontwikkeling, in een door henzelf gekozen tempo.

Klimaatrechtvaardigheid en energiezekerheid:

- De EU stopt zo snel mogelijk met het gebruik van fossiele brandstoffen en brengt de netto-uitstoot van broeikasgas terug tot nul in 2025 (in plaats van in 2050).¹³ Hiertoe worden de volgende maatregelen genomen:
  - o Het CO₂-emissiehandel-systeem (ETS) wordt afgeschaft omdat het niet effectief is.
  - o Nederlandse en Europese ecotaksen op fossiele brandstoffen worden drastisch verhoogd (en de belasting op arbeid wordt verlaagd). De Nederlandse Bank en vele economen pleiten voor een CO₂-taks omdat deze zeer effectief kan zijn.¹⁴
  - o Deze Europese CO₂ heffingen gaan vergezeld van EU-importheffingen om oneerlijke concurrentie te voorkomen. Het *Carbon Border Adjustment Mechanism* is een mooie eerste stap vooruit.¹⁵
  - o Door genoemde maatregelen zullen de prijzen voor essentiële levensbehoeftes stijgen. Om te zorgen dat de klimaattransitie rechtvaardig verloopt worden uitkeringen en het minimumloon verhoogd, zodat alle burgers toegang tot deze basisbehoeften.
  - o In plaats van het subsidiëren van grote bedrijven voor hun koolstofopslag (Carbon Capture and Storage (CCS)), worden wooncoöperaties en huizenbezitters financieel gesteund om woningen zo snel mogelijk te isoleren en energieneutraal te maken.
  - o De subsidies op fossiele brandstoffen en de belastingvoordelen voor grootverbruikers van energie worden afgeschaft (in NL € 8,3 miljard per jaar¹⁶).
  - o Er gaat geen overheidsgeld meer naar aanleg van snelwegen, zeehavens en vliegvelden, deze leiden nu tot onnodige vervuiling en gesubsidieerde concurrentie voor het regionale bedrijfsleven.
  - o De overheidsinvesteringen in het openbaar vervoer worden sterk uitgebreid, zodat een fijnmazig netwerk ontstaat van treinen, lange afstand-bussen en minibussen zoals in vele landen in het Mondiale Zuiden. Iedereen in de elektrische auto is onmogelijk en

---

¹³ Eis door Extinction Rebellion, zie: <https://extinctionrebellion.nl/eisen/>

¹⁴ *Economische gevolgen CO₂-belasting zijn te overzien*, DNBulletin, 30 oktober 2018, zie: <https://www.dnb.nl/actueel/algemeen-nieuws/dnbulletin-2020/economische-gevolgen-co2-belasting-zijn-te-overzien/> *Economen willen CO₂-heffing voor bedrijven: 'Klimaatakkoord stelt teleur'*, NOS, 25 januari 2019, zie: <https://nos.nl/artikel/2269005-economen-willen-co2-heffing-voor-bedrijven-klimaatakkoord-stelt-teleur.html>

¹⁵ Ook een econoom als Mathijs Bouman pleit daarom voor importheffingen: <http://mathijsbouman.nl/pijnlijk-voor-liberale-economen-voor-een-effectief-klimaatbeleid-zijn-misschien-flinke-importheffingen-nodig/> en <https://fd.nl/opinie/1380747/hoogste-tijd-voor-co2-belasting-op-vuile-import-ook-als-we-daarvoor-handelsregels-moeten-aanpassen-kqd1caiVtPza>

¹⁶ Milieudefensie: ‘Nederland sponsort fossiele industrie met 8,3 miljard euro per jaar’, 2020, <https://www.parool.nl/nederland/milieudefensie-nederland-sponsort-fossiele-industrie-met-8-3-miljard-euro-per-jaar~b1eeecb4/>

onwenselijk vanwege de grote vraag naar elektriciteit (datacentra, groen staal etc.) en (zeldzame) mijnbouwproducten. Deze mijnbouw gaat veelal ten koste van landrechten, de voedselzekerheid van de lokale bevolking en de natuur in het mondiale Zuiden.

- Ook de zeevaart en luchtvaart krijgen te maken met drastische reductieverplichtingen voor hun uitstoot van broeikasgassen. Wat betreft zeevaart en luchtvaart van goederen wordt het land van bestemming verantwoordelijk voor reductieverplichtingen. Daarbij worden kerosine en vliegtickets veel zwaarder belast.
- Verder stimuleren van decentrale duurzame elektriciteitsproductie door burgers en coöperatieven voor kostendekkende prijzen in Nederland en de EU, waarbij de infrastructuur om duurzame energie aan het net terug te leveren snel wordt verbeterd.
- Nederlandse (en Europese) kolencentrales worden zo snel mogelijk gesloten.
- Er komt een Europees importverbod op schaliegas en -olie, en olie(producten) afkomstig van teerzanden.
- De Europese biobrandstoffenrichtlijn wordt afgeschaft, tevens wordt de import van biobrandstoffen uit ontwikkelingslanden verboden.
- De EU stapt uit de Energy Charter Treaty en sluit geen ISDS / ICS investeringsclausules binnen vrijhandelsverdragen meer af. Hiermee kunnen energiebedrijven en andere investeerder namelijk met miljardenclaims staten aanklagen die strenger milieubeleid willen voeren. Zo klagen RWE en Uniper Nederland aan omdat besloten is tot een kolenexit in 2030.¹⁷
- Volgens Via Campesina 50 tot 75% van de mondiale uitstoot van broeikasgassen kan worden voorkomen of vastgelegd door: het organische stofgehalte in landbouwgronden te verhogen, de intensieve veehouderij te beëindigen en over te gaan naar gemengde bedrijven, over te gaan naar geregionaliseerde voedselproductie, en door ontbossing en natuurvernietiging voor aanleg van plantages van exportgewassen en veeranches te stoppen.¹⁸

Stoppen van de Nederlandse en Europese schending van mensenrechten en een einde aan *green washing*:

- Er wordt een parlementaire enquête (of onderzoek) uitgevoerd naar de huidige en toekomstige schending van mensenrechten als gevolg van het afsluiten van bilaterale- en regionale vrijhandelsverdragen, de WTO-verdragen, en de programma's van Wereldbank en IMF. Dit betreft met name het recht op voedsel, water en levensonderhoud. Nederland en de EU passen deze verdragen zo aan dat mensenrechtenschendingen niet langer voorkomen.¹⁹
- Idem voor de mogelijke negatieve effecten van Nederlands en Europees klimaatbeleid in het mondiale Zuiden zoals door import van biobrandstoffen en biomassa, en aanplant van boomplantages als compensatie van Europese uitstoot.
- Multinationals die via winning van grondstoffen, productie, import of handel bijdragen aan mensenrechtenschendingen in landen buiten Europa, worden hiervoor strafrechtelijk aansprakelijk gesteld, in het land van herkomst en/of het land waar het misdrijf is begaan. Dit

---

¹⁷ Zie: <https://friendsoftheearth.eu/energy-charter-treaty/> en

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/05/17/nederlandse-staat-naar-duitse-rechter-om-kolenmaatregel>

¹⁸ Zie: *Small scale sustainable farmers are cooling down the Earth*, GRAIN en Via Campesina Views, 10 December 2009: <https://www.grain.org/en/article/4163-small-scale-sustainable-farmers-are-cooling-down-the-earth> en *Small scale sustainable farmers are cooling down the Earth*, La Via Campesina 9 November 2007:

<https://viacampesina.org/en/small-scale-sustainable-farmers-are-cooling-down-the-earth/>

¹⁹ Zie *Aanklacht tegen de WTO, met het oog op de mensenrechten op voedsel en levensonderhoud*, Guus Geurts (XminY Solidariteitsfonds) en Ger Roebeling (Wemos), 8 april 2005, <https://adoc.pub/aanklacht-tegen-de-wto-met-het-oog-op-de-mensenrechten-op-vo.html> en <http://www.ravagedigitaal.org/2005/nummer6/afwezig.htm>

kan via een bindend VN-verdrag over mensenrechten en bedrijfsleven waarover sinds 2014 wordt onderhandeld.²⁰

- De Nederlandse overheid stopt de subsidiering aan de *greenwashing*-platforms *Round Table on Responsible Soy* en *Roundtable on Sustainable Palm Oil*. Ook de miljoenen overheidssubsidies aan het Initiatief Duurzame Handel worden drastisch teruggebracht en de programma's op gebied van soja, palmolie, tropisch hout en kweekvis worden gestaakt. Grootschalige import van deze producten is niet duurzaam mogelijk²¹, en de IDH geeft importerende bedrijven onterecht een groen imago met belastinggeld.
- Om het huidige misbruik door het bedrijfsleven van de term 'duurzaam' te voorkomen wordt via een brede maatschappelijke discussie vastgesteld welke (bindende) criteria hiervoor gelden. Deze criteria gelden ook voor alle aankopen door de nationale, provinciale en lokale overheid.

Enkele suggesties: geen (indirecte) schending van mensenrechten, sluitende kringlopen van mineralen en zoet water, geen natuurvernietiging en geen verdrijving van boeren, herders en Inheemse volkeren van hun land – inclusief door indirecte verandering van landgebruik, zo min mogelijk gebruik van fossiele brandstoffen, respecteren van ILO-normen en een eerlijk loon aan werknemers, geen genetische manipulatie, respect voor het soorteigen gedrag van dieren in de veehouderij, en een zo laag mogelijke ecologische voetafdruk.

Voordelen van deze voorstellen

Door een veel meer zelfvoorzienend Europa (voedsel, veevoer, energie, hout, textiel en vezels), krijgen boeren in het Mondiale Zuiden hun lokale markten en natuurlijke hulpbronnen terug voor hun eigen voedselproductie en levensonderhoud. De noodzaak om naar sloppenwijken of naar het Westen te migreren zal hierdoor afnemen. Deze grotere Europese zelfvoorziening en een drastische Europese energiebesparing, bieden ook de beste waarborg op toekomstige Europese voedsel- en energiezekerheid, biedt boeren in Noord en Zuid kostendekkende prijzen en consumenten eerlijke prijzen voor rechtvaardige en zo milieu- en diervriendelijk mogelijke producten. Het levert ook veel nieuwe banen op in de (regionale) verwerkende industrie en handel. Kringlopen van steeds schaarser worden mineralen en zoet water worden gesloten, de Europese bijdrage aan klimaatverandering neemt drastisch af, de Europese bijdrage aan de natuurvernietiging en de landonteigening van Inheemse volkeren en kleine boeren in het mondiale Zuiden wordt gestopt, en het Europese landbouwbudget wordt veel effectiever ingezet. Maar vooral: Europa neemt haar verantwoordelijkheid en maakt zoveel mogelijk een einde aan het schenden van de mensenrechten op voedsel, water en levensonderhoud van mensen binnen en buiten Europa.

Werkgroep Voedselrechtvaardigheid: <https://www.facebook.com/voedselrechtvaardigheid/>

Contactpersonen:

Guus Geurts (coördinator), guusgeurts@yahoo.com, 06 – 43979849

Alowieke van Beusekom, tt.alowieke@gmail.com

seMUel Sahureka, nusallifuru@gmail.com

15 december 2021

---

²⁰ <https://www.somo.nl/nl/onderwerp/business-human-rights/> en *EU stapt uit onderhandeling mensenrechten verdrag*, Duurzaamnieuws, 12 maart 2019, zie: <https://www.duurzaamnieuws.nl/eu-stapt-uit-mensenrechten-verdrag/>

²¹ *RSPO fails to deliver on environmental and social sustainability, study finds*, Mongabay, 11 juli 2018, zie: <https://news.mongabay.com/2018/07/rspo-fails-to-deliver-on-environmental-and-social-sustainability-study-finds/>
Verslag workshop *Verduurzaming van de importen van soja of zo grootmogelijke Europese zelfvoorziening van eiwitgewassen*, maart 2016, zie: <https://www.voedselenders.nl/wp-content/uploads/2016/02/2H.pdf>

Deze voorstellen worden per 15 december 2021 ondersteund door 47 maatschappelijke organisaties, 9 (maatschappelijke) bedrijven en 299 individuele personen in binnen- en buitenland.

Dit betreft de volgende maatschappelijke organisaties:

- Afdeling Leeuwarden – Vereniging Milieudefensie
- Amsterdams Vredescafé
- ASEED Europe - Action for Solidarity, Equality, Environment, and Diversity Europe
- Bangsa Adat Alifuru
- Behoud de Parel (Noord-Limburg)
- CIMI, Cigla for Indigenous Missionary Council, *Brazilië*
- Climate Justice Action Nederland
- Congregatie Zusters van Liefde, Schijndel
- Corporate Europe Observatory, *internationale NGO*
- EVS – EcoVrede
- Extinction Rebellion Landbouw
- Free West Papua Campaign (NL)
- Friends of the Landless, *Finland*
- Front Siwa Lima
- Fund Rescue Maluku Sekarang
- Gifsoja.nl
- Haagse Mug
- Handel Anders!-coalitie
- Indigenous Movement
- Kollektief Rampenplan
- Leef op Safe Horst aan de Maas
- Moluks Historisch Museum
- Nederlandse Provincie van de Zusters van de Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef
- Nieuw Nederland (politieke partij)
- NVLV – Netwerk Vitale Landbouw en Voeding
- Ondernemers van Nu
- Radio Siwa Lima
- Reclame Fossielvrij
- Society "Sustainable development", *Azerbeidzjan*
- SP Werkgroep Land- en Tuinbouw Noord-Limburg
- Stichting Aarde
- Stichting Leven met de Aarde
- Stichting Nusa AlifURU
- Stichting Oyugis Integrated Project, Nederland
- stichting Samenwerkingsverband Hoogland Indianen (SHI)
- StoereVrouwen
- Supermacht.nl
- S.V.D.; Missionarissen van het Goddelijk Woord in *Nederland en België*
- TROCA - Plataforma por um Comércio International Justo, *Portugal*
- Vasten voor Vrede, *België*
- Vereniging voor Biologisch-Dynamische Landbouw en Voeding
- Wij stoppen steenkool
- Werkgroep Gerechtigheid en Vrede van de Missionarissen van Afrika
- Werkgroep Openheid naar de wereld, van de Zusters Franciscanessen van Etten
- Werkgroep Voedselrechtvaardigheid
- WILPF Nederland - Women's International League for Peace and Freedom
- Young & Fair

De volgende (maatschappelijke) bedrijven:

- Buizer Advies – Duurzame landbouw en energie
- Bureau Ver(?)Antwoord
- CleSch Beheer B.V.
- Il Circolo, social enterprise
- RCA Energy
- Swadeshi - Bureau voor Andersglobalisering
- Voetprint Cooking
- Wolverlei Kaasmakerij
- Zonnehoeve Ing. P.M.A. van IJzendoorn MED

Deze voorstellen worden ondersteund door de volgende 299 burgers in binnen- en buitenland (met eerst het supportteam, de (28) vasters en/of sprekers tijdens de aftrap van de campagne voor voedselsoevereiniteit en klimaatrechtvaardigheid op Wereldvoedseldag 16 oktober 2011).

Aan het einde een erbetoon aan zes ondersteuners die na 2011 zijn overleden. :

Alowieke van Beusekom	Kirsten Smalberg	<u>Mede-ondersteuners:</u>	Sara Svensson, Zweden
seMUel Sahureka	Jan Assies	Lou Keune	Modroocka Klimova
Co van Melle, <i>arts</i>	Edwin Cornelissen	Hay Coenen	Daria De
Thomas Reineke	Niels Gorisse	Paulina Lovo	Małgorzata Bortko, Polen
Biju Negi, India	Irma Beusink	Lily Marlene	Marek Griks
Riky Schut-Hakvoort	Jan Schut (†)	Eelco Fortuijn	Wiebe de Boer
Lies Visscher	Zr. Margreet van Wijk	Bart van Baardwijk	Pieter Jansen
Hugo Beunder	Trees Daverveld	Jayakumar Chelaton, India	Didi Van Dijk
Conny Bergé	Jan Willem van Leenhoff	David Sánchez Carpio, Spanje	Varpu Sairinen
Wilbrord Braakman	Klaas Strooker	Laís Lima, Brazilië	Kushal Neogy, India
Linda Coenen	Rix Kijne	Rashmi Painuly, India	Elvira Helena Brock Mendoza
Paul Hendriksen	Renu Thakur, India	Luka van Tudor	Hylke Sierksma
Francine Thielen	Oridek Ap	Michal Zareba	Marc van der Sterren
Tracy Worcester, Engeland, documentaire-maakster <i>Pig Business</i>	Guus Geurts	Krishan Kalsi, India	Liza Hirschegger
Marianne Juffermans		Annelies Schorpion, België	Paulus Benny Bernady, Indonesië
Jan Juffermans, <i>Voor Mondiale Duurzaamheid</i>		Jaya Mishra, India	Petra Lala
		Paul Connor, Australië	Paul Geurts
Sophie Schaffernicht, Oostenrijk		Karen Eliot	Senada Rougoor-Mahalbasic
Scott Cettie, Duitsland		Dante Ryel, Canada	Karlijn Dijkgraaf
			Jan Dijkgraaf

Joris Heylen, België	Theo Weenink	Nellie Werner	Janneke Juffermans
Lucija Talijancic, Kroatië	Alec Boswijk	Mike Venekamp	Anne Maatoke
Pelle Berting	Brenda Strooker	Taru Salmenkari en Mussu, Finland	Edwin de Bruijn
Hugo Klip	Irmi Salzer, Oostenrijk	Patricia Bergink	Joop Eggermont
Anton van Alebeek	Stephan Eshuis	Martijn Stekelenburg	Sibbe Jan Kramer
Baba Conteh, Zwitserland	Pankaj Bhuskan, India	Linda van IJzendoorn	Fenna Bastiaansen
Iris van Alebeek	To Elting	Cokky Klein Hofmeijer	Rosan Stuijt
Kartini Le Grand	Zr. Ancilla Martens		Peter Huber
Greet Goverde	Zr. Jacoba de Ceuster	Sibe Jan Kramer	Monic Geurts
Nico Schoen	Zr. Augustina Bastiaansen	Mariana Cristova, Bulgarije	Harry van Houdt
Jan Janssen	Zr. Jean-Marie Verhulst	Marja van Hedel	Ger Vankoolwijk
Michael van Rengs	Netty Sanchez	Esin Candan, Turkije	Luc Vankrunkelsven, Wervel, België
Jacques Kelleners	Rentia Krijnen	Carolien van de Stadt-Sabel	Els van Dongen
Bart Visscher	Pablo Eppelin	Niels Hollenbeek Brouwer	Lucas Buur
Jelle de Groot	Jeannette Albers	Erna Klaasse-van Maaren	A. Matahelumual
Çağdaş Öğüt	Jenny Gkougi, Griekenland	Joke Coldenhoff	Gerard Floor
Jean Armand Bokally, Kameroen	Anwar Siwa	Antonis Koul, Griekenland	Jacob M. Sahureka
Loes Berkhout	Caroline Docters van Leeuwen		Jacqueline Vorst Benghazi
Job van Weelden	John La Haye	Cevher Demir, Turkije	Benjamin Pessy
Ian Wagenhuis	Anastasia Poimenidou, Griekenland	Louis Banens	Dirk Hart
Rozi Konjo, Ethiopië	Abraham Jochem		Naomi Sahureka
Eddy Lerou	Piet van der Lende	Fred van Eenbergen	Mireille van Hout
Ammy Langenbach	Jaap Simonis		Milly Cuijpers
Monique Veenstra			M.W. Sahureka
			John Habets

Jaap Schouls	Willem van Middendorp	Zr. Albertha te Wierik	Zr. Bets Verbakel
Edwin Matahelumual	Marc Joolen, België	Zr. Margaret Lammerts	Fatima-Zohra Buurman
José van Leeuwen	Nona Verzijde	M.A.J. van den Eijnden	Atit Sigari
M. Talarima	Rowena Latupeirissa	D. Huismans	Philip de Goey
D. Tuynman	Firhanna Ohorella	R. Freijse	Juan Noguera
Geurt van de Kerk	Batti Sahureka	A. de Groot	Dorien Soons
Rymke Wiersma - <i>Atalanta</i>	Otto Sahureka	M. Krupers	Lars Keizerswaard
Ingrid van der Beele	Julius Arnoldus Tahamata	Zr. Marianne Kemmeren	Willem Hoogendijk
Floor Hermans	Lounusa Besi	J. Senten	Peter Lubbers
Mart Schellekens	Matua Maone Matulessij	J. v.d. Wiel	Aristide Amok
Hans Wijering	Paul Metz	Peter van de Wiel, <i>coördinator van de commissie Vrede, Gerechtigheid en Heelheid van de Schepping (GVS) van S.V.D.</i>	Maranke Spoor
Ramona Fortuna	Carlo Duncan, Italië		Agnes Konings, België
Rinie van der Zanden	John Huige		Ademir Arapovic
Gerdien Kleijer	Tijn van Beurden	Ingrid van Dijk	Renate Ebner
Hellen Opie, Oeganda	Bart de Boer	Zr. Imaria Niessen, <i>SSPS</i>	Rob Bleijerveld
Akindimeji Olabode, Nigeria	Coby Baars	Helena Kartsen	Jurrien Kok
Wim Gielingh	Louise Bredero	Joost Schneiders – Evers	Kris Tsakona, Griekenland
Welmoed van Mansvelt	Roeland Schweitzer	Wilhelmine van Hövell	Like Kocken
Maike Wijngaard	Jeroen Flapper	Paul Delrue, <i>Missionaris van Scheut, Brussel</i>	Karina Kroft
Chomi Tegeltija	Henk van de Wal	Peter van den Berg	Piet Kroft, <i>voorzitter Mondiaal Platform Venray</i>
Roosje Hart	Sjef Kuppens, <i>mafr</i>	Emil Möller	Cees Sies
Gerrit Barnard	Antoinette Witjes		Marc Oyserman
Frank Ntim			Hugo Hooijer
			Joyce van Heijningen

Nel Sahuleka	Bert Nederbragt	Ruud Meij	<u>Ondersteuners in 2011, RIP</u>
Adrie Noordhuis	Priscilla Paulussen	Corrie van Rijthoven	Lin Tabak (2012)
Grace Jagdewsing	Bertus Buizer	Annemarie Elout	https://groenlinks.nl/nieuws/lin-tabak-overleden
Piet Siebers	Mirjam van Rijn		
Mariska Laan	Tom van de Beek		Cor van den Brand (2012)
Nathalie van der Vorst	Raf Janssen		https://www.deroerom.nl/nieuws/2012/06/in-memoriam-cor-van-den-brand-w-p/
Lia Heemskerk	Marina Figeo		
Harry van den Berkmortel	Wim Lentink		Ans van Oers (2017)
Dette Glashouwer	Monique Mol		https://www.peelenm.aasvenray.nl/nieuws/nieuws/70480/ans-van-oers-overleden
Janneke Trapman	Willie Raaijmakers		
Dela Geerlings	Femke Slegers		Jan Schut (2017)
Bea Segers	Rick Clephas		https://www.trouw.nl/nieuws/jan-schut-1937-2017-van-landbouwpionier-tot-overlever~b4c2fcb6/
Yvonne Soudijn	Sietske Inberg		
Wout Hermans	Mw. R. Ruigrok		
Jan Diek van Mansvelt	Maria Inckmann Van Gaalen, vz <i>BD-Vereniging</i>		Zr. Veronique - Johanna van Woerkum (2018)
Marc Siepman	Hein Muller		https://www.ed.nl/eindhoven/zuster-veronique-zette-zich-in-eindhoven-in-voor-vluchtelingen~a103e ea3/
Carol Schyns	Jan Vugts		
Theo Berendsen	Armando van Vlastuin		
Quetzal Tzab	Marjolein Moeijes		Jan Willem van Leenhoff (2019)
Harry Donkers	Henk Linders		<i>Idealist en activist voor een betere wereld en met een hart van goud (uit overlijdingsbericht)</i>
Stephanie Rosenkranz	Theo Mulder, voorz. <i>Symphony of Soils</i>		
Anne Gentenaar	Irene van Staveren,		
Gemma Meyer	<i>Professor aan ISS van Erasmus Universiteit</i>		
Martijn de Jong			